MALTA

QORTI TA' L-APPELL

S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO

ONOR. IMHALLEF
ALBERT J. MAGRI

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta ta' l-1 ta' Gunju, 2007

Appell Civili Numru. 598/2000/1

Anthony u Antonia konjugi Attard

v.

Anthony u Josette konjugi Ellul

Il-Qorti:
Rat ic-citazzjoni pprezentata mill-atturi fid-29 ta' Mejju 2000, li tghid hekk:
"Peress illi l-atturi jinsabu kredituri versu l-konvenuti fis-somma ta` hamest elef liri maltin (Lm5,000) rappresentanti kambjala mahruga mill-konvenuti u

skaduta pero mhux onorata, kopja ta` liema kambjala qed tigi esebita bhala Dok 1;

"Peress illi l-konvenuti m`ghandhomx eccezzjonijiet validi x`jaghtu in kontro trattazzjoni ghat-talbiet attrici u jezistu cirkostanzi kif kontemplati ai fini ta` l-artikoli 167-170 tal-Kodici ta` Organizzazzjoni u Procedura Civili;

"Peress illi l-ammont dovut huwa cert, u likwidu;

"Peress illi l-konvenuti ghalkemm debitament interpellati sabiex ihallsu l-ammont imsemmi baqghu inadempjenti;

"Jghidu l-konvenuti ghaliex m'ghandhiex din l-Onorabbli Qorti:

"1. Tiddeciedi din il-kawza bid-dispensa tas-smiegh kif provdut ai fini ta` l-artikolu 167 – 170 tal-Kapitolu 12 tal-Ligijiet ta` Malta;

"2. Tikkundanna lill-konvenuti jhallsu s-somma ta` hamest elef liri maltin (Lm5,000);

"Bl-ispejjez inkluz dawk tal-mandat ta` inibizzjoni numru 4262/99 u bl-imghax u l-konvenuti gew ukoll ingunti ghas-subizzjoni."

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenuta Josette Ellul li in forza taghha eccepiet illi:
"1. Illi t-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez stante illi l-kambjala mertu tal-kawza odjerna hija nulla u bla effett ghax mhix iffirmata mit-traent;

"2. Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-kambjala *de quo* ma ghandhiex effett kontra l-eccipjenti stante illi mhix iffirmata mill-istess eccipjenti;

"3. Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda stante illi l-eccipjenti hija legalment separata minn zewgha Anthony Ellul permezz

ta` kuntratt fl-atti tan-Nutar Dott. Marco Burlo` datat it-23 ta` April 1998;

"4. Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-kambjala ma gietx protestata ai termini ta` l-Artikolu 191 tal-Kap. 13 tal-Ligijiet ta` Malta;

"5. Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-kambjala ghandha causa falza stante illi tindika ‘goods received’ mentri ghandu jirrizulta li l-origini tal-pretenzjoni ta` l-attur huwa self *brevi manu* mill-konvenut l-iehor Anthony Ellul;

"6. Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, dwar l-origini tal-pretensjoni ta` l-attur qed jinghad illi l-ammont pretiz huwa eccessiv stante illi jinkludi imghaxjiet b`rata oghla mill-massimu stabbilit mil-ligi, li ghalhekk jammonta ghal uzura;

"7. Salv eccezzjonijiet ohra."

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut Anthony Ellul li in forza taghha eccepixxa illi:
"1. Illi t-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez stante illi l-firma li hemm fuq il-kambjala *de quo* hija falza;

"2. Illi, minghajr pregudizzju ghas-seuspost, il-kambjala mertu tal-kawza odjerna hija nulla u bla effett ghax mhix iffirmata mit-traent;

"3. Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-kambjala ma gietx protestata ai termini ta` l-artikolu 191 tal-Kap. 13 tal-Ligijiet ta` Malta;

"4. Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-kambjala ghandha causa falza stante illi tindika ‘goods received’ mentri ghandu jirrizulta li l-origini tal-pretensjoni ta` l-attur huwa self *brevi manu* mill-eccipjenti;

"5. Illi, ghall-ammonti mislufa lill-eccipjenti l-attur dejjem iricieva diversi oggetti mobbli bhala rahan, li l-attur irid jaghti rendikont taghhom;

"6. Illi, minghajr pregudizzju ghas-suespost, dwar l-origini tal-pretensjoni ta` l-attur qed jinghad illi l-ammont pretiz huwa eccessiv stante illi jinkludi imghaxijiet b`rata oghla mill-massimu stabbilit mil-ligi, li ghalhekk jammonta ghal uzura;

"7. Salv eccezzjonijiet ohra."

Rat is-sentenza moghtija mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fid-29 ta' Ottubru 2004, li in forza taghha laqghet l-ewwel eccezzjoni tal-konvenuta Josette Ellul u t-tieni eccezzjoni tal-konvenut Anthony Ellul, iddikjarat bhala nulla l-kambjala in kwistjoni peress li fil-hin ta' l-emissjoni taghha ma gietx debitament iffirmata mit-traent, cioe`, mill-attur, u cahdet it-talbiet kollha attrici;

Dik il-Qorti tat is-sentenza taghha wara li ghamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:
"Fic-citazzzjoni l-atturi jippremettu li huma kredituri tal-konvenuti fis-somma ta` hamest elef liri maltin (Lm5,000) import ta' kambjala accettata mill-konvenuti u skaduta pero mhux imhallsa. Ghalhekk l-atturi qed jitolbu li l-konvenuti jigu kundannati jhallsu l-imsemmi ammont;

"Fost affarijiet ohra z-zewg konvenuti konjugi Ellul qed jeccepixxu li l-kambjala in kwestjoni hi nulla u bla effett ghax mhix iffirmata mit-traent;

"Mill-imsemmi verbal tas-seduta tat-3 ta' Ottubru 2000 jirrizulta li l-partijiet qabblu li l-kambjala in kwestjoni mhux firmata mill-attur. Ghalhekk jirrizulta li fil-hin li l-konvenut accetta u ffirma l-kambjala, l-istess kambjala ma kinitx iffirmata mill-attur;

"L-artikolu 123 tal-Kapitolu 13 jelenka l-elementi formali rikjesti mill-ligi ghall-validita tal-klambjala. Wiehed minn dawn ir-rekwisiti "ad validitatem" hu l-firma ta' dak li johrog il-kambjala (id-drawer jew 'traent'). It-traent (drawer) hu minn hareg il-kambjala;

"Hawn si tratta ta' azzjoni kambjarja. Kif gia gie rilevat skond il-ligi hu essenzjali li kambjala trid tkun iffirmata 'ad validitatem' mit-traent. Fil-kawza fl-ismijiet "Edward Vincenti Kind vs Carmelo Abdilla et" deciza mill-Qorti tal-Kummerc fil-5 ta' Ottubru 1954 (Vol.XXXVIII. III.675) giet ttrattata t-terminologia li tintuza fil-ligi ghar-rigward tal-kambjali. It-traent, jew emittent, hu dak li johrog il-kambjala. Fil-kaz in esami t-traent hu l-attur li hareg jew emetta l-kambjala li giet iffirmata mill-konvenut li da parti tieghu obbliga ruhu li jhallas l-ammont indikat fuq l-istess kambjali. Fil-kambjala in kwestjoni min ghandu jircievi l-hlas hu l-istess persuna li harget il-kambjala, cioe l-attur. In effett dan hu permissibbli skond il-ligi, b'mod partikolai ai termini tal-provedimenti tal-artikolu 127 tal-Kodici Kummercjali;

"Skond il-ligi hu elementi essenzjali tal-kambjala li din trid tkun "iffirmata minn min jigbidha" u cioe "ad validitatem" il-kambjala trid tkun iffrimata mit-traent, f'dan il-kaz l-attur. Fil-kawza fl-ismijiet "Walter Zammit vs Pio Callus" deciza mill-Qorti tal-Kummerc fid-9 ta' Settembru 1981 gie ritenut li kambjala li mhux iffirmata mit-traent ghandha tigi kkunsidrata bhala nulla. Hekk ukoll gie deciz f'diversi kawzi ohrajn, fosthom "Antonio Mifsud et vs Dr. Carmelo Mifsud Bonnici et nomine" (Qorti tal-Kummerc - 29 ta' Novembru 1974), "Alfred Calascione nomine vs Dr. Carmelo Mifsud Bonnici et nomine" (Qorti tal-Kummerc - 29 ta' Novembru 1974) u "Henry A. Pace vs Joseph Azzopardi (Prim Awla tal-Qorti Civili - 13 ta' Ottubru 1964 - Vol. XLVIII.II.1206). Fid-dawl ta' dan kollu il-kambjala in kwestjoni ghandha tigi ritenuta li hi nulla stante li fil-hin tal-emissjoni taghha ma kinitx iffirmata mit-traent cioe mill-attur;

"La darba li l-kambjala ma gietx iffirmata mit-traent fil-hin tal-hrug taghna, konsegwentement tali kambjali mhux valida. L-attur ghalhekk lanqas ma jista jigi awtorizzat jiffirma l-kambjala issa;In vista ukoll li hawn si tratta ta' azzjoni kambjarja, l-eccezzjoni tal-konvenuti li l-kambjala in kwestjoni mhux valida ghandha tigi akkolta u konsegwentement it-talbiet kollha attrici ghandhom jigu rigettati."

Rat ir-rikors ta' l-appell ta' l-atturi li in forza taghha talab:
"li din l-Onorabbli qorti joghgobha thassar, tirrevoka u tikkancella s-sentenza tal-Prim Awla tal-Qorti Civili presjeduta mill-Onor. Imhallef G. Camilleri tad-29 ta' Ottubru 2004, fl-ismijiet premessi u filwaqt li tichad l-eccezzjoni tal-konvenuti fejn eccepew in-nullita` tal-kambjala ghax mhux iffirmata mit-traent, i) jew tawtorizza l-firma ta' l-attur fuq il-kambjala in kwistjoni u tibghat l-atti lura lill-ewwel Qorti ghall-prosegwiment skond il-ligi, jew inkella ii) tiddikjara illi n-nuqqas ta' firma ta' l-attur ma tikkawzax in-nullita` tal-kambjala in kwistjoni u tibghat l-atti lura lill-ewwel Qorti ghall-prosegwiment skond il-ligi, bl-ispejjez kontra l-konvenuti appellati."

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Semghet lid-difensuri ta' l-atturi u tal-konvenuta Josette Ellul fl-udjenza tat-22 ta' Mejju 2007;

Ikkunsidrat:

Illi din il-kawza titratta kambjala mahruga fid-9 ta' Novembru 1997, ghas-somma ta' Lm5,000. L-attur talab il-hlas ta' din is-somma peress li, gheluq l-iskadenza tal-kambjala, l-ammont indikat baqa' ma thallasx. Il-konvenuti Ellul eccepew in-nullita` tal-kambjala peress li din ma gietx iffirmata mill-attur/kreditur fid-data tal-hrug taghha. Fil-kors tas-smigh tal-kawza, l-attur talab li jkun awtorizzat jiffirma l-kambjala, izda din it-talba tieghu baqghet mhux dekretata finalment mill-Qorti. Eventwalment, wara lil-partijiet qablu li l-kawza setghet tibqa' differita ghas-sentenza fuq dan l-aggravju, l-ewwel Qorti tat sentenza li in forza taghha laqghet din l-eccezzjoni, u ddikjarat il-kambjala nulla stante li fil-hin ta' l-emissjoni taghha ma kenitx iffirmata mit-traent, cioe`, mill-attur.

L-atturi ressqu appell kontra dik id-decizjoni bl-aggravju jkun illi ladarba huma offrew li jiffurmaw il-kambjala in kwisjtoni, huma kellhom jinghataw din l-opportunita`,

b'mod li allura l-istess kambjala ma ghandhiex titqies nulla.

Il-Qorti tinnota li punt simili gia` gie trattat u deciz minn din il-Qorti (diversament komposta) fil-kawza **John Giordimaina et v. Joseph Pace et**, deciza fis-7 ta' Lulju, 2006. Dan il-punt gie diskuss fil-paragrafu 8.6 u 8.7 tas-sentenza, u din il-Qorti ghamlet is-segwenti osservazzjonijiet:
"8.6. It-traent, jew emittent, huwa dak li johrog l-kambjala. Fil-kaz in ezami kuntrarjament ghal dak li qalet il-Qorti ta' l-ewwel grad, it-traent huwa l-kreditur, l-attur John Giordmaina kif jidher mill-isem li huwa stampat in kalce tad-dikjarazzjoni kambjarja – in fatti huwa proprju f'dan il-post li normalment jiffirma it-traent (ghalkemm gie accettat mid-duttrina u l-gurisprudenza li jekk il-firma tat-traent titqieghed f'post iehor fid-dokument tkun valida jekk jirrizulta minghajr ambigwita` min hu t-traent – **E. Vincenti Kind v. Abdilla** Prim Awla 5 ta' Ottubru 1964).

"Dejjem fil-kambjala *de quo*, min ghandu jircievi l-hlas (il-prenditur) hu l-istess persuna li harget il-kambjala ossija John Giordmaina. Kif diga` gie rilevat dan hu permissibbli ai termini ta' l-Artikolu 127 tal-Kodici Kummercjali. F'kelma wahda, huma korretti l-appellanti meta jillanjaw illi sad-data ta' l-iskadenza, u sahansitra sad-data tal-prezentata tal-kawza, il-kambjala ma kenitx iffirmata mit-traent, u kienet ghalhekk nieqsa minn rekwizit essenzjali ghall-validita` taghha li kien anke jwassal ghan-nullita` ta' l-istess kambjala u ghac-cahda tat-talba attrici, stante li l-atturi qed jibbazaw it-talba taghhom fuq il-kambjala. Izda l-atturi fil-mori tal-proceduri quddiem il-Prim Awla, wara li talbu u ottjenew il-permess tal-Qorti, irtiraw il-kambjala ffirmawha u regghu pprezentawha fl-atti. Din il-Qorti ma tara xejn irregolari li l-kambjala giet kompletata fil-kors tal-kawza u li ghalhekk giet sanata n-nullita` ta' l-istess. Dan anke jekk hija konsapevoli li kien hemm xi decizjonijiet ta' dawn il-Qrati fejn il-kambjala xorta wahda giet iddikjarata nulla. Fis-sentenza fl-ismijiet **Pheonix Domestic Appliances Ltd v. Joseph Vassallo**[1], kambjali li sal-

[1] deciza 20 ta' April 2001 – Prim Awla

prezentata tac-citazzjoni ma kienux iffirmati mit-traent u li gew iffirmati sussegwentement fil-mori tal-proceduri gudizzjarji gew dikjarati nulli u bla effett “stante li fil-hin tal-prezentata tac-citazzjoni dawn ma kienux ffirmati mit-traent.” Din il-Qorti hija tal-konvinzjoni illi ghall-kaz odjern tapplika d-duttrina ta’ l-*ius superveniens,* u ghalhekk f’dan ir-rigward tikkondividi l-fehma tal-Qorti tal-Prim Istanza u ta’ dak li ntqal fid-decizjoni fl-ismijiet **Medairco Ltd v. Ack Limited et**[2] li kienet giet ikkonfermata minn din il-Qorti, diversament presjeduta, fis-27 ta’ Mejju 2005. Fid-decizjoni taghha l-Prim Awla kienet spjegat illi nonostante dak li ntqal fid-decizjoni **Showrey noe v. Cutajar**[3] deciza fis-26 ta’ Marzu 1935 li d-dottrina ta’ l-*ius superveniens* “…applies when the legal undertaking was held in abeyance by a period which falls due during the course of the proceedings, and not when its validity was conditional and dependant on the fulfillment of a condition which was ignored.”

"Kompliet tghid:

""F’sentenzi eqreb ghaz-zmien tal-lum, izda, dawn il-Qrati taw il-beneficcju ta’ l-*ius superveniens* mhux biss meta kien ghadu ma ghaddiex iz-zmien izda wkoll f’kazijiet fejn kienet nieqsa kondizzjoni essenzjali meta nfethet il-kawza, u din il-kondizzjoni sehhet waqt li l-kawza kienet miexja, ukoll meta din il-kondizzjoni kienet tehtieg li ssir xi haga minn terzi.”

"Din il-Qorti f’dan ir-rigward tirreferi ghad-decizjoni recensjuri taghha fil-kawza fl-ismijiet **C. Apap Bologna et v. Demoncada Ltd et**[4]. Hemmhekk din il-Qorti, kif presjeduta, addottat dak li kien intqal fis-sentenza fl-ismijiet **Guido Laferla noe v. Dr. Vincent Falzon et** deciza fit-23 ta’ Novembru 1984 u qalet li –

“Huwa principju assodat fil-gurisprudenza taghna (Qorti ta’ l-appell, **Vella v. Galea**, Kollezzjoni Decizjonijiet Vol XXXIII-I-254 u Qorti ta’ l-Appell, **Cini v. Galea**, Vol XLII-I-

---
[2] deciza 5 ta’ Frar 1999 – Prim Awla
[3] Vol XXIX.II.405
[4] deciza 28 ta’ April 2006

532) illi “jus superveniens firmat actionem et exceptionem”. Ghalhekk, skond l-istess gurisprudenza, jekk waqt il-kawza jkun intervjena dak id-dritt, l-azzjoni li qabel tkun difettuza tigi msahha. Il-fondament ta’ dan huwa precizament l-ekonomija tal-gudizzju u ta’ l-ispejjez. Huwa evidenti ghalhekk li l-kazijiet fejn l-obbligazzjoni li tkun il-bazi ta’ l-azzjoni tkun sospiza b’kondizzjoni jew terminu u din il-kondizzjoni tavvera ruhha jew it-terminu jaghlaq waqt il-kawza mhumiex, kif qeghdin jippretendu l-konvenuti, l-unici kazijiet fejn tigi applikata l-imsemmija duttrina. Dawn il-kazijiet, kif osservat il-Qorti ta’ l-Appell fil-kawza fl-ismijiet **Cini v. Galea** gia` citata huma biss kazijiet tipici imma ma humiex tassattivi b’mod assolut. U fil-fatt, tkompli tghid il-Qorti ta’ l-Appell fl-istess kawza, id-duttrina giet applikata mill-Qrati taghna anke meta d-difett inizjali gie sanat bis-sopravenjenza tad-dritt wara l-eccezzjoni, sahansitra meta l-kawza kienet fl-istadju ta’ l-appell.”

"8.7. Fid-dawl ta’ din il-gurisprudenza, jirrizulta li d-difett li kellha l-kambjala in kwestjoni gie sanat bil-principju ta’ l-i*us superveniens* meta t-traent John Giordmaina iffirmaha fil-mori tal-proceduri u ghalhekk il-lanjanza ta’ l-appellanti hija nfondata.

Dan it-taghlim jghodd ukoll ghal din il-kawza u ladarba d-"difett" li kellha l-kambjala in kwistjoni jista' jigi sanat bil-principju ta' *ius superveniens* u dan billi l-ewwel Qorti tippermetti lill-atturi jiffirmaw il-kambjala in kwistjoni, l-aggravju ta' l-appellanti jimmerita li jkun akkolt.

Peress li l-provi u d-decizjoni tal-Qorti kienu llimitati ghall-ewwel eccezzjoni tal-konvenuta Josette Ellul u ghat-tieni eccezzjoni tal-konvenut Anthony Ellul (ara verbal tas-seduta tad-9 ta' Ottubru, 2001), issa li din l-eccezzjoni ser tigi michuda, l-atti sejrin jigu rimessi lill-ewwel Qorti biex din tiddeciedi l-kawza fid-dawl ta' l-eccezzjonijiet l-ohra tal-konvenuti.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, tiddisponi mill-appell interpost billi tilqa' l-istess appell, u konsegwentement tirrevoka s-sentenza appellata tad-29

ta' Ottubru 2004, bl-ispejjez taz-zewg istanzi fic-cirkostanzi jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

L-atti qed jigu rinvjati lill-ewwel Qorti ghat-trattazzjoni u decizjoni tal-kawza fuq l-eccezzjonijiet l-ohra tal-konvenuti u fid-dawl ta' dak deciz hawn fuq.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------